

حکومتا هه رێما کوردستانی - عیراق
وهزارهتا پهروه دهی
ریشه بهریا گشتی یا پروگرام و چاپه مه نییا

((پهروه دهیا مه دهنی))

فیربوون ده رباری دادوه ری

بۆ

پۆلا پینجی بنه رته

ناماده کرن

لیژنه یه ك ل وهزارهتا پهروه دهی

کرمانجیکرن

شامر عبدالله بهرچی عبدالسلام محمد مصطفى

رشید محمد طاهر حسن فارس رشید جانگیر

پیدا چوونا زمانه وانی

مجید محمد سعید باجلوری

سەرپەرشتی زانستی یی چاپی: یوسف عوسمان حەمەد - فارس رشید جانگیر

سەرپەرشتی هونەری یی چاپی: عثمان پیرداود کواز - سعد محمد شریف صالح

دیزاین و بەرگ: نەجمەددین جبرائیل بیری

بەرھەشکرنا چیرۆکان: دلیر ئیبراھیم

تایپکرن: سعد محمد شریف صالح

ناوهرۆك

- ۴ دەستپېك
- ۵ پېناسەيەك ئسەر دادوهرىي
- ۶ ھزرەك بۇ فېربوونى ئسەر داداوهرىي
- ۹ دادپەرورەرى
- ۱۵ وانەيەك بۇ فېربوونى (جۆرىن دادوهرىي)
- ۱۵ ۱- دادوهرىيا دابەشكرنى
- ۱۷ دادوهرىي
- ۲۷ سزايەكى دادپەرورەرانە
- ۲۸ ۲- دادوهرى ئە سزادانى
- ۳۰ ۳- دادوهرى لدويفچوونى
- ۳۳ كەسى گونجاي بۇ جەن گونجايى
- ۳۷ ۴- دادوهرى ئە بريارادانانى
- ۴۰ لىبوورين

دەستپىك

مامۇستا دلسۆز پەرتووكىن پەروەردا مەدەنى ھەنگاڧەكا پەروەردەيىھ ل قوتابخانىيىن بىنەرەتى كوژ چارچوڧى رەوشت ورەفتارىن گوھارتي دبىت بەرڧ ئەوي چەندى كو زارۆك چەوا كەستيا خو دروستدكت وباوهرى ب خو بكت داکو بىتە مرؤڧەكى هيژا و چەلەنگ وكارا د چقاكىدا. پەرتووكا پەروەدا مەدەنى ب ھەر چار بابە تانڧە (بەرپرسىياريى - تايىبەتمەندى - دادوهرى - دەستەھلات) بابە تىن رەفتارىيا ھزرىنە. واتا بارى كەساتى بويرىيە ئەڧ بابە تە ژ بو خویندى يە رىز ب رىز ورېنوسكردى نىنە بەلكى چالاكىين گرؤپانە دناڧبەرا قوتابيان ب خودا - وقوتابى ومامۇستا بو زاخاوا مېشكى چالاكرنا ھزرا زارۆكانە كو چەوا دى پەيوەنديا خو كۆمكەت دگەل ژىنگەھى.

مامۇستايى بەرىز مەرج نىنە كو توب تەمامى بەيە گرىدان بدەقىن دناڧ پەرتووكاندا ئەڧە تى جوړە شىوازەكە بو زانىنا چەوانيا گوتى وراھىنان ومەشقا ھزرىيە ئانكو پىتقىيە لسەر مامۇستاي كو ھزركرنا وى جارچوڧى ئەقان پەرتووكان بەرفەرھترييت بو چالاكيان، ھندەك گيانەوهرىن تو بەھس لى بكەى كول لاي زارۆكانە خوشتى بن ول ژيانا رۆژانە و ژىنگەھا دەوروبەرىن وى نمونا بو بىنە دەمى بەھسى دادوهرىيى بكەى مەرج نىنە بەھسى چىرؤكا پەرتووكى بكەى بەھسى دادوهرىيا رۆژانە بكە كو قوتابى پى كەيفخوشبن ومفا ژى وەرېگريت.

پەرتووكا پەروەردا مەدەنى دڧىت ل بەر دەستى قوتابى بيت بو ئەوي چەندى ل مالى دگەل خىزانا خو بەھسى بەرپرسىياريى وتايىبەتمەندى و دادوهرى و دەستەھلاتى بكت.

مامۇستاي بەرىز ھەولبەدە كو زارۆك فيرى ئەوي بيت كو ئەوب خوە نمونان بەيىت ب پشكدارىيا مامۇستاي مەبەست مېتودى ياسەكەيە، بو نمونە لسەر تايىبەتمەندى باخڧىت و ژ مالا خوە دەستپىبكت نەك ژ دەقىن ناڧى پەرتووكى ئەڧ پەرتووكە تى بو شىرەتانە ھەروەسا بو ئاسناكاريا مامۇستانە كو ژ ڧانە شىوازن چالاكيان ئەنجامبەدە ل ژىنگەھا خو و ب پشكدارىيا مامۇستا وقوتابيان پىڧڧە وتاڧىكرن چىديت بەھس ل چالاكيين رۆژانە ونمونا مامۇستا وقوتابيان بىتە ھىڧىنى پىرسىياريين رۆژانە و ھەيقانە.

ليژنا پەروەردا مەدەنى
وہزارەتا پەروەردى

پیناسه یه ك لسهر دادوهریی

بدهستقه ئینانا دادوهریی بنه مایی سهره کیه بو خوشگوزهرانی (دهوله مهندي)، لیبوورین وفره هی وپیکقه ژیانئ ل کومه لگه هیدا. ل قئ پیناسا لسهری چ فیردبین..

ماموستا: بو شلوقه کرنا ئەقئ پیناسا ل سهری داخوایی ژ قوتابیان بکەت هەر ئیک بو چوونین خوه دهربرت ئەگەر ب گروپان بیت باشره:

قوتابی ئیکئ - یان گروپا ئیکئ

ئانکو دابه شکرنا ئەرک و مافان ب یه کسانی

قوتابی دووی - یان گروپا دووی

یه کسانی دادپهروهریا کومه لایه تیه دناقبهرا ئەندامین کومه لیدا دماف و ئەرکاندا.

قوتابی سیئ - یان گروپا سیئ

ئانکو نه بوونا جوداهیی ل ئەرک و مافان دناقبهرا ژن و زهلاماندا. پشکداریا ماموستای ب ئینانا چەند نمونە یه کان لدور دادوهریی یان نه دادوهریی د ئەرک و مافاندا ل ژینگه ها مال و قوتابخانئ.

هزرهك بۇ فيربونى لسەر دادوهرىي

بنه مايين وي پياده كرنا (جيبه جيكرنا) دادوهرىي دناقبه رائه ندامين خيزانيدا.

۱- ريزگرتنا مهزنى وخوشتيشيا بچووكى بى جيواز (گوهرگرتن ل ئيكو دوو)

۲- دابه شكرنا كاران ب شيوازي ههژى وگونجاي ل كاراندا وبهرچاڭ وهرگرتنا ته مهن وشيانين له شى وعه قلى.

۳- چاره سه كرنا كيشان ب شيوهى دانوستاندنى و وهرگرتنا بيروبوچوونين جياواز دگه هشتن ب نارمانجان.

۴- ل ده مى پيشنياركرنا ههر بيروكه يه كى بو ههر بابته كى ب شيوهى ديموكراسى بيت فشارا بو چوونين تاكرهوى تيدانه بيت.

باشتره تنى ماموستا سه رپه رشت بيت وقوتابى ته وهرى سه ره كى بن بو پياده كرنا بابته كى.

چالاكى:

دادوهرىي وهك تيگه هه ژ تيگه ها راستى نيزيكه، ئانكو كه سى دادوهره كه سه كى راستگويه.

دهستوور:

ياسايا بنه رته شهنگستى هه مى ياسايى ديهه. دهسته لاتى ب حكومه تى دسپيريت، سنوورين كارى حكومه تى ديار دكه ت ب دادوهرى دامو وده زگه هاندا.

ماف:

خهسله ته که کویاسا وی ریکدئیخیت بۆ تاکان ب
دادوه ریئی کو هه رکه سه کی مافی خو هه یه ب پیی
جاره ناما مافی مروقی.

تهرک:

کاره که لپیی یاسایی یان پله و پایا یان ره وشت د تیتالان
داخوازا جیبه جیکرنی ژی دهیته کرن.

ل دهمی چوونی بۆ نانیژئی ب ریز رادوهستین و کهسانین دی بیزار
ناکهین و دوری نابراین.

دادپهروهري نينه دؤربريني بکهين وکهسانين دي بيزار بکهين.

مه بهست (مه رهه) :-

- ۱- پيشيل نه کرنا مافي کهسانين ديهه.
- ۲- فيري ريکويکي وريکخستنا ژيانا روژانه دبين.
- ۳- لادان ژ ريزي پيشيلکرنا دادوهرييه، جوره که ژ توندوتيزي.

راهينان:

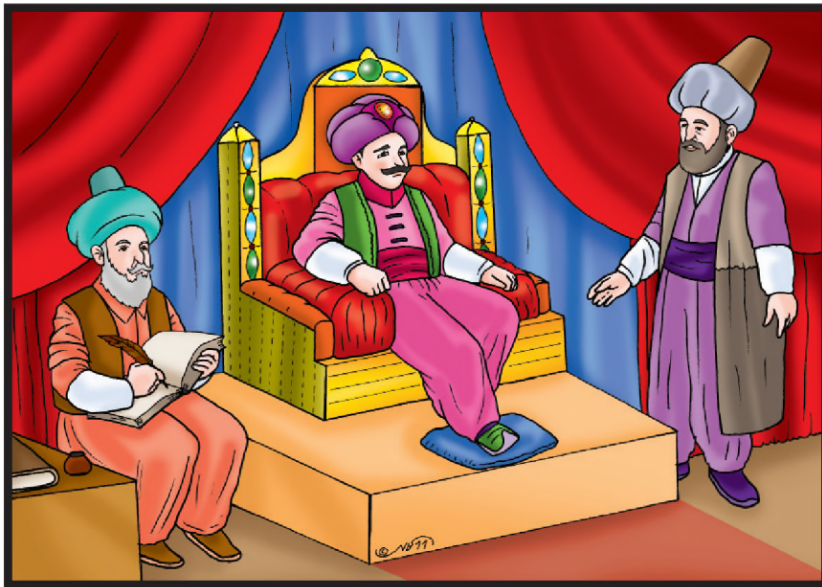
- ل ناپيژي پيتقيه چهوا رهفتار بکهين.
- ئهري دادوهرييه ئه گهر ئيک ل ناپيژي ئاگه هدارنه بوو وئهم دورا
خوه پيش ئهوي بيخين.
- چهند نمونه يين دي کو قوتابي ب خو ئه وکار کربيت.

چالاکي:

- ۱- ل فروشگه ها قوتابخاني چهوا رهفتاري دکهين؟ (روونکر نه ک ژلايي
ماموستايقه.)
- ۲- ل دهمي چووني بو پارکه کي يان ياريگه هه کي دگه ل هه قالان چهوا
هاريكاريا ئيکو دوو دي کهين؟
- ۳- دهمي دهست ب ئاخفتني بکهين رونکرن و به حسکرن ب ريکا
دانوستاندني ژلايي ماموستا وقوتابي يانقه.

دادپه روهری

روژهکی ژ روژان ئیک ژ دادوهران چوو لای دهسته لآتداری وه لآتی وداخوازی ژی کر دهست ژ کارکیشانا وی قه بوول بکته، کار به دهستی (دهسته لآتداری) داخوازی ژی کر هوکاری ئهقی چهندی روونبکته، ئهوی ژی د بهرسقیدا گوتی :-

دوو براییین ناووک هاتنه لایی من کو کیشه یهک هه بوو ژ بهر کو کیشا وان پیتهقی ب هزر کرنی بوو من داخوازی ژ وان کر کو پشتی هه فته کا دی قه گرنه قه.

دوی ده میدا ئیک ژ هەر دوو برا دزانی ئەز گەلەک حەز ژ خورمیی
 دکەم، رابوو سینیکەکا پر خورما بژاره دگەل زەلامەکی کرە دیاری بو
 من فریکر.

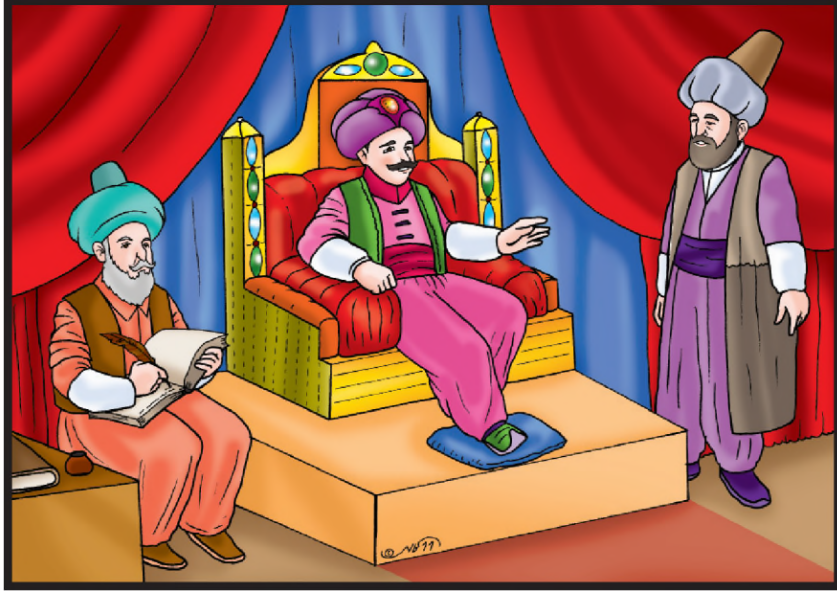

من ژێ ئیکسەر ئەو زەلام دەرئێخست و سینیکا پر خورمه ژێ
 زقراند.

ل روژا دادگههیی هەر دوو برا هاتنه بهرامبهری من و سوژا (دلوقانی)
 من بو ئەوی برای هژیا ئەوی بو من دیاری فریکری هەر چەندە من

دياريا وي وهرنه گرتبوو ژبه ر هندی ته ز دترسيام دادپهروه ر نه بيم د
 ناقبه را خه لكيدا، فرمانداري وه لاتي مهنده هوش بوو ب دادپه وهريا
 ته قى دادوه رى وگوت:

ته گهر دادوه ر هه مى وهك ته بان زوردارى ل چ كه سان نه دهاته كرن،
 هه ر دوئ روژيدا فرماندا كو ته وى دادوه رى بكه ته راويژ كارى خوه
 بو كارى دادوه رى.

چيروكين دادپهروه رى
 ۲۰۰۸

ئارمانج ژ قى چيروكى:

- ديار كرنا گرنگيا دادوه رى.
- نابيت دادوه ر دياريان، يان هه ر تشته كى ژ وان كه سان وره بگريت
 ته وين ته و وان دادگه هه دكه ت.
- پيتقييه پويته ي بدهينه لى نيرينا دادپهروه ريا دادوه ران نابيت
 هه ست وسوز وناسيار وهه قالينى كارتىكرنى لسهر بريارين دادوه رى
 بكه ن.

چالاکى :-

- ۱- ديارى ل چ دەم دەينه پيشکيشکرن؟ دانوستاندن.
- ۲- دادوهر ل دەمى دادگههکرنى تشتى رهوا ونه رهوا ديار دکهت، بهسکرن ب گروپان.
- ۳- دادوهر ل چ دەم بريارا دهست ژ کارکيشانا خوه ددهت، روونکرن ژ لايى ماموستايقه.

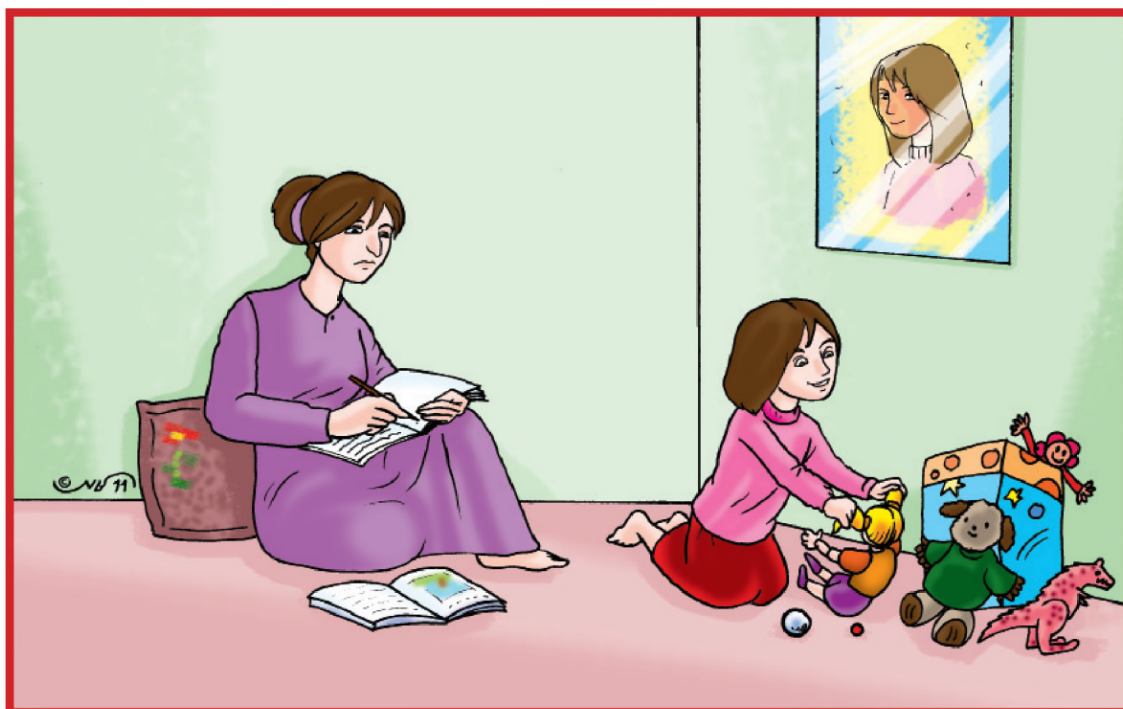
راهينان :-

- ۱- نهرى دايک وباب چهوا دى ب دادوهرى رهفتارى دکهن؟
- ۲- ماموستا چهوا ديوليدا رهفتارا وهكى رهفتارا دادوهرييه؟ هندک نمونان بينه.
- ۳- چهوا دگهل ههقالان دى دادوهر بى؟
- ۴- ريزگرنا ته بو ماموستا وههقالان دادوهرييه، نهرى نهقه راسته؟ چهند نمونان بينه ب ريکا گروپان.

چەند پەيڤەك بۆ فيربونى:

۱. ئيشانا لەشى و دەروونى	/ قوتان وشكاندنا كەسەياتى
۲. دادوهرى	/ يەكسان بوون
۳. ھەلسوكەوت	/ رەفتار
۴. دەربرىنا را	/ دياركرنا بيروبوچوونان
۵. گوزارشت	/ دەربرىن
۶. ديارى	/ خەلات
۷. راستگويى دكاريدا	/ شايستەيى دپيشەدا

دادپەروهرى نينه تو ياريا بكەى ودايكاتە ئەركى تەيى مالى بۆ تە
بنقيست .

مەرەم (مەبەست) :

- * فېرى ئەوى بن ئەم ب خوه ئەركى مالى بنقىسين.
- * دابەشكرنا دەمى بۆ جىبەجىكرنا ئەركى ويارىكرنى.
- * پشت ب شيانىن خۆبەستين دكارين خوه دا.
- * ل دەمى پىتقى داخوازا هارىكارى ژ كهسانين دى بكهين.

راھىنان:

- ۱- بۆچى دادوهرى نينه هەقالى تە ئەركى مالى بۆ تە بنقىست؟
(دانوستاندنى بکه)
- ۲- ئەگەر تە ئەركى خوهيى مالى ئامادە نەكربىت دى چ بىژيه
مامۆستايى خوه؟
- ۳- چ دەم، دى داخوازا هارىكارى ژ كهسانين دى كهى؟

وانه يه ك بو فيربووني جورين دادوهريي:

۱- دادوهريا دابه شكري:

دهسپيكي ماموستا گرنگيا دادوهريي د دابه شكريدا وهك پيتقيه كا
گرنگ دناقهه را تاكين كومه لگه هيذا بيخته بهرچاڅ بو قوتابيان ب
ئينانا چهند نمونان د دابه شكري دا.

وهك: دابه شكري داها تي ودهستكه فتان وبهره مان.
دابه شكري ئهركي لدوي ف پيتقي يان لدوي ف شيانين ههژي بووني.

ماف:

بيته هه ولدان / قوتابي هزرا خوه بكه ته قه بو به حسكنا دابه شكري
داها تي ودهستكه فتان وهكي ياسايي دناقهه را تاكاندا.

* قوتابيهك / هه ر تاكهك كول هه ر وهلا ته كي بژيت مافي وييه كوژ
داها تي وبهره مي ئهوي وهلا تي بي بههر نه بيت.

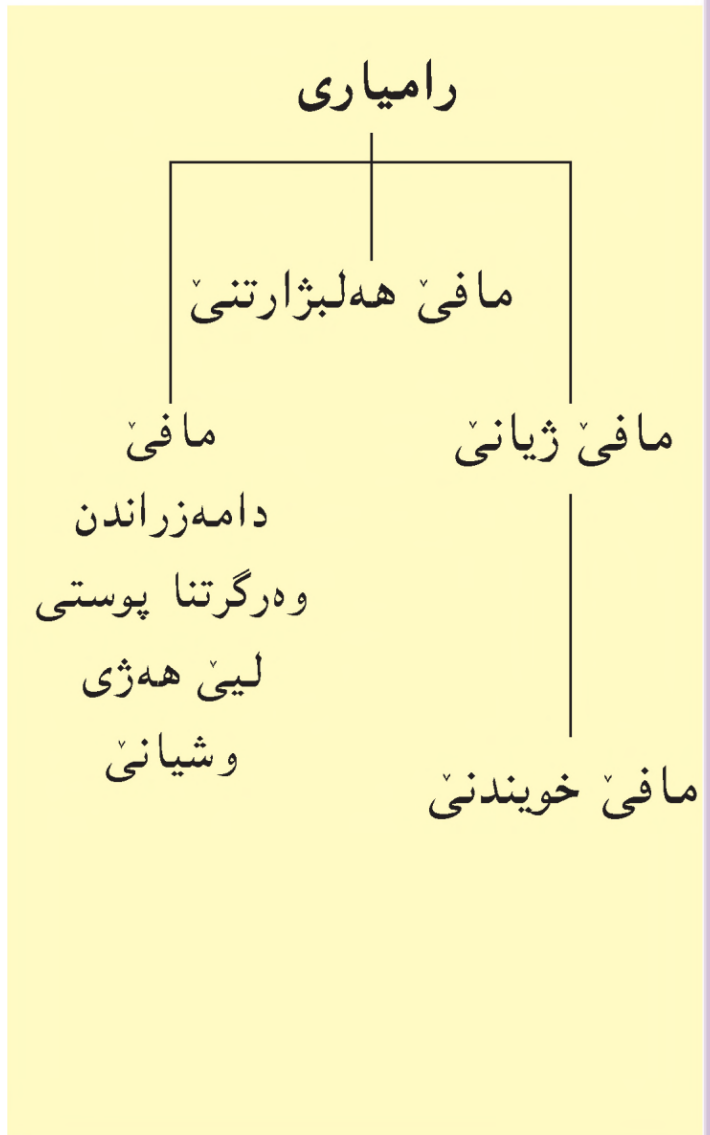
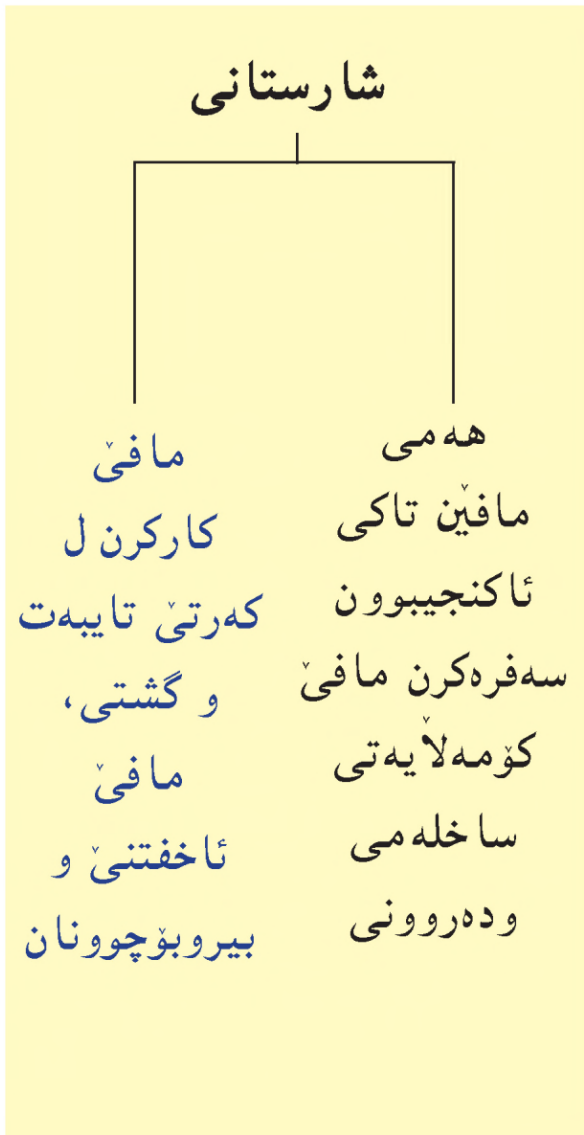
* قوتابيهك / هه مي تاكان مافي ژيان يي هه ي، ب دابه شكري
ئهر ك وما فان لپي ياسا وشيانان.

* قوتابيهك / باشتين بيركن بو دادوهريي د دابه شكريدا دا پيتقيه
بهرچاڅ بيته وهرگرتن: (شيان - ههژي - پيتقي).

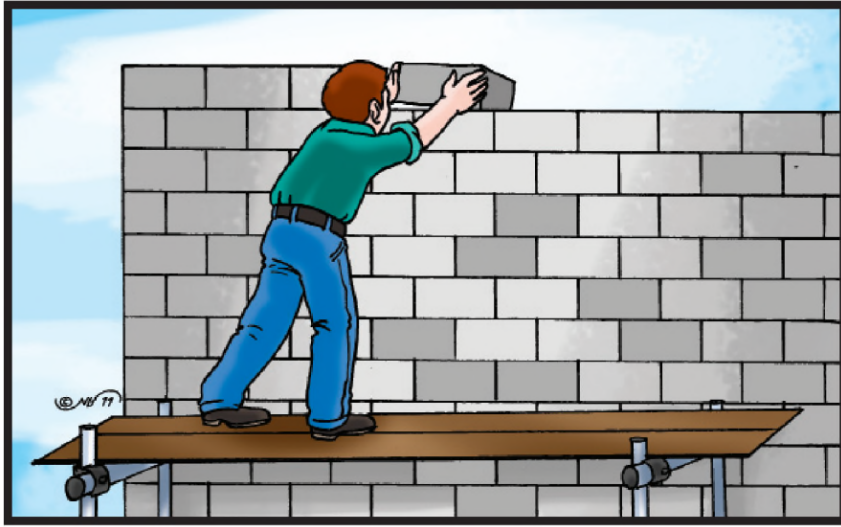
وهك: گه لهك جار كه سهك ژ كه سكي دي پتر پيتقي ب تشته كييه
گه لهك جار ان كه سهك ژ كه سكي دي هه ژيتره گه لهك جار ان كه سهك
ژ كه سهكي دي ب شيانتره.

ماموستا وقوتايان بگههنه نهجامهكي:
 وهكي دادوهري د دابهشكرنيډا پيکهاتيه ل دابهشکرنا داهاتي
 ودهستکهفتنان ومافان وټهرکان بيی جياوازيا رهگهز وټايين دبپرو دبو
 چوونان کود بهرژهوهنديا تاک و وهلاتي دا بن.

مافان:

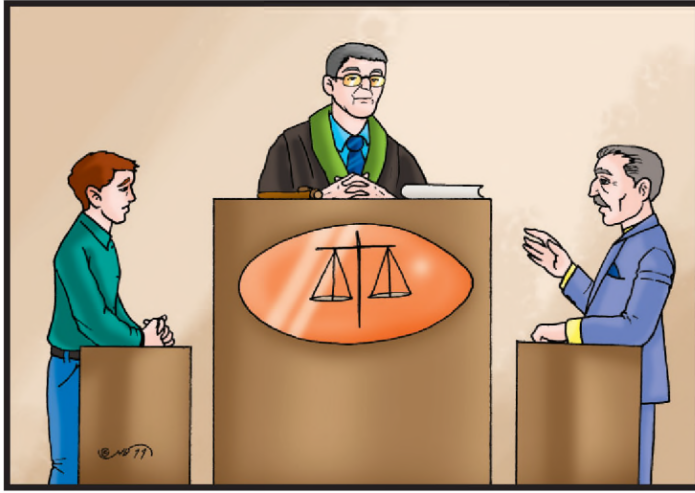
دادوهری

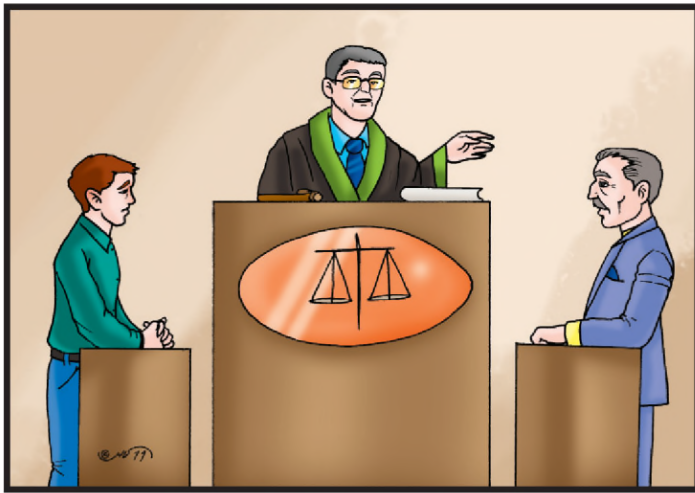
کریکارهک مژیلی ئاڤا کرنا ئاڤاهیهکی بلند بوو ژ بهر ماندیوونا
وی ژ سهری کهڤته خواری و بسهر زهلامه کیدا کهڤت کود ژیر ئاڤاهییرا
دهرباز دبوو.

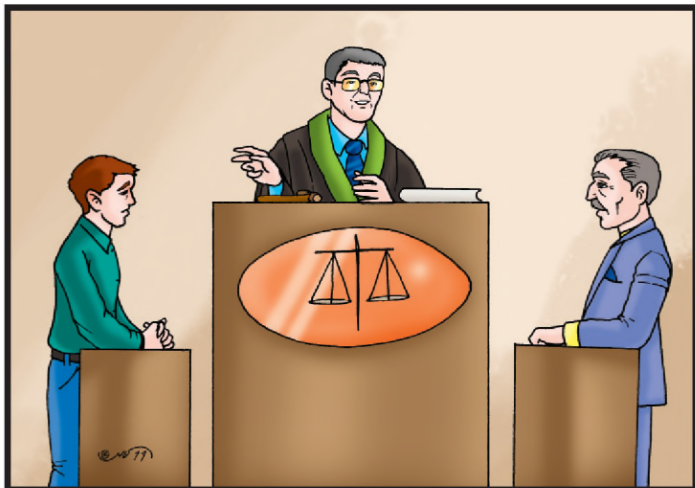
دئه نجامدا زهلامی گیانی خوه ژ دهست دا و کریکار ب سهلامه تی
قورتال بوو، بابی زهلامی هاتیه کوشتن چوو لایی دادوهری باژیری
داخوازا تولا خوه ژ کریکاری کر وداکوک بوو لسهر سیداره دانا وی
کریکاری.

دادوهری باژیری گهلهک
ب پاقری و دادوهرانه دهاته
نیاسین لسه ر داخوازا
بابی کوشتی رازی بوو ب
دیارکرنا برهکا پاری پیش
خوینا کوشتیقه،

سه بارهت کوشتنا
کریکاری گوتی: دقیت
کوشتنا کریکاری ب ههمی
رهنگان وهکی کوشتنا کوری
ته بیت، ژبه ر هندی دقیت
کریکار ل ژیر ئاقاهی
راوهستت وتوژی خوه بها
فیژییه سه ریشتا وی،

دهمی بابی کوشتی
ئه ژ چهندو گولیبووی
برسه ژ نه دا وئیکسه ر
جوو ودهست ژ داخوازا
خوه بهردا

نارمانج:

- ۱- بلهز بریارا نهده لسهر روودانان.
- ۲- هشیاربه وسه لامه تیا خوه پیاریزه ل دهمی کارکرنی.
- ۳- گه هشتن ب راستیی وپه شیمان بوون کاره کی دروسته.

چالاکي:

- ۱- کریکار چهوا د دهمی کارکرنیدا دی خوه پشت راستکهت؟
(روونکرن ژ لایی ماموستایقه).
- ۲- دی چهوا گیانی که سانین دی پاریزین و دهمی کارکنیدا؟
(دانوستاندن).
- ۳- ئه ری خودانی مافی چهوا دی لیبووری؟

راهینان:

- دقئی چیرؤکیدا توچ فیرووی لدویف بوجوونین خوه شلوّقه بکه؟
- ههلوستی دادوهری باژییری یی چهوا بوو؟ ئه ری ههلوستی وی دادپهروهرانه بوو؟

په یف ورامان:

- یه کسان: دادپهروهری د دابه شکرنیدا.
- ههلبژارتن: پرؤسه یه کا دادپهروهرانه یه بو دهستنیشانکرنا سهروکی یان نوینه ری ب ریکا دهنگدانی.
- پریاردان: دقیت بریارا دادوهری بریاره کا دادپهروهرانه بیت چونکی چاره نقیسین که سان پیّقه گریدایه.

ياسا پاريزى به شه که ژ دادوره يی دثیت
هه ردهم ئەم پابه ندين (پيگيرين) ياسايان بن.

چالاکى :-

* ده می گلوپا که سهک هه لبيت.
ئەو تايبەت ب دەر بازبوونی
ل وی ده می لسه ر هیللا دەر بازبوونی
دی دەر بازبم.
ئەم هه می دی ریژی ل پولیسین
هاتنوچوونی گرین ژبه ر کو ئەو ژيانا مه
هه میان دی پاریزن.
ئەگەر که سهکی بناڤ سالفه چویی مه دیت
هاریکاریا وی دی کهین و دی دەر بازکهین.

راهینان :-

- ۱- رهنگین ترافیک لایتی چهندن بنقیسه؟
- ۲- هیلا دەر بازبوونی مفای وی چییه؟
- ۳- ئەرکی پولیسی هاتنوچوونی چییه؟
- ۴- ئەری تو چند نیشانی هاتنوچوونی دزانی؟

چالاكى :-

چالاكییهك دناقبهرا قوتابیان بیته ئەنجامدان ب سەرپەرشتیا مامۆستای دناڤ پۆلیدا یان ل باخچى قوتابخانى ئەگەر هەبیت - باشتەرە قوتابی ب خوە جۆرین چالاكى دیار بکەن وەك (پۆلیسی هاتنۆچوونی، ئاگر قەمراندن، پولیسی ریککاری....) هەر چالاكییهك دبارى یاسا بیته .

پیتقییهکان (پیتقى) :

ل دەسپیکى لدویف ژمارا قوتابیان بینه گرۆب و هەر گرۆپهك ناڤهكى بو خو هەلبژیریت .

بو نمونه :

پیتقیین دى : كاغەزین مەزن یان فایل ، قەلەمى ماجیک ، تیپ یان دەمبوس .

ئەڤ تشته بهینه دابهشكرن لسەر گرۆپان :

بو هەر گرۆپهكى بهرپرسەك بیته دانان ب ریکا هەلبژارتنا ئەندامین گرۆپى ل دەسپیکى مامۆستا كورتییهك بدەته سەرکیشهیهكى وریكىن چاره سەریی ولایهنى پهیوهندار دیاربكەت بو وەرگرتنا چەند بیروكەكان ژ لایى قوتابیانقه و دەم لبهر چاڤ بیته وەرگرتن .

پیناسا كیشى ، گرفت ، ئاریشه ، ب بووچونین . قوتابیان هەر ئیک ب بیرکنا خو دا .

سزایه کی دادپه روه رانه

خه لکی گونده کی ژ گوندین کوردستانی ب دهستی گورگه کی زوردار
دنالین شهقانه هیرش دگره گوندی مهرومالات و مریشک وهه می
په له وهرین وان دخوارن.

گورگی درنده شهقانه ب شیویه کی دهملدهست هیرش دکره سه رگوندی
وزکی خوهیی برسی ب گوشتی ئاژهل وپه له وهرین خه لکی نهوی گوندی
تژی دکر. ژبه ر هندی روژه کی ژ روژان خه لکی نهوی گوندی داخوازی
ژ نیچیرقانه کی کر کوئه وان رزگار بکته ژ دهستی گورگی درنده.

نیچیرقان کهفته دویف گورگی ل دارستانی ههتا ماندوبووی
 (وهستیای) ل دهمی رهقینا گورگی ژ بهر نیچیرقانی گورگی پیره میره کی
 ب ناڤ سالقه چووی و دلنهرم دیت وداخاز ژیکر کو وی ژ هیرشا
 نیچیرقانی بیاریزیت، پیره میری دلنهرم ب دلوقانی گورگ ئیخسته
 دناڤ توورکه کیدا ول پشتا خوه کر.

دهمی نیچیرقان گه هشتیه دهڤ پیره میری پرسیار ژیکر:
 مام پیره میر ته دریکا خوه دا چ گورگ نه دیتینه؟
 پیره میری گوتی: نه خیر برایی نیچیرقان چ گورگ دقیره را نه بووینه،
 پشتی ئەقی چەندی نیچیرقانی ریکا خوه قه گوهاست وچوو ریکه کا
 دی. و پیره میری گورگ ژ ناڤ توورکی ئینا دهر وگوتی پشت راستبه
 وهه ره جهی خوه ل دارستانی و دوی ده میدا گورگی درندانه ددانین
 خوه تیژکرن وگوته پیره میری کیقه بچم نوکه دی ته خوم چونکی ئەزی
 برسیمه .

پیره‌می‌ری ژى ب مهنده‌هوشیقه گوتی:
 ئەى گورگی درنده تو ناژەله‌کی چەندی چەپەل و بی وەفایی و چاکی
 ناهیتە بەرچاقین ته من نوکه تو ژ دەستی نیچیرقانی رزگارکری تو
 ژى هوسا دی قەنجیا من ژ سەرخوہ راکەى، ئەرى ئەقە مافی چاکییە
 د جیہانا گورگاندا!!!

گورگ ژى هەری سووربوو لسه‌ر خوارنا پیره‌می‌ری و گوتی:
 کەنیا من ب ئاخفتنین ته دهیت، ئەزی برسیمه و هەر دقیت ته
 بخۆم.

دوی دمیدا کیفریشکەک هاته لایی وان و پرسیارا ئەوی ئاریشا
 دناقبه‌را واندا کر، پیره‌می‌ری ب ناڤ سالفه چووی ب چاقین پر رووندک
 ئاریشا خوہ و گورگی هەمی بو گوت، و گورکی زۆردار ژى پالپشتیا
 ئاخفتنین پیره‌می‌ری کر.. دوی دەمی دا کیفریشکی هزرا خوہ کر کو
 دی چەوا پیره‌می‌ری هەژار رزگارکەت، و گوتە گورگی ئەز باوہر ناکەم
 کو جہی ته دناڤ توورکی پیره‌می‌ریدا هەبیت...

گورگ ژى تووره بوو وگوته کيڅريشکى:
 ئەزب ساناهى چوومه دناڅ توورکيدا و بو پالپشتيا راستيا ئاخفتنا
 خوه جارهکا دى ژى دى چمه دناڅ توورکيدا.
 کيڅريشکى ژى گوته:
 باشه، ههتا ئەزب چاقين خوه ته دناڅ توورکيدا نه بينم باوه رناکه م.
 دوى دهמידا گورگى زوردار ب نه زانين چور دناڅ توورکيدا

کيڅريشکى ئيکسه ر دهري توورکى گرت و داخواز ژ پيره ميري کر کو
 بله ز گريدهت.

بقى چهندي جارهکا دى گورگ دناڅ توورکيدا زيندانکر وهندي گورگى
 هاوارکر من رزگار بکهن لى هاوارا وى يا بى مفا بوو. پيره ميري
 گهلهک سوپاسيا کيڅريشکى کر ب تيگه هشتن و ژيريا وى رزگار کر ژ

مرنی و گورگ دناڤ توورکیدا بره گوندی و خه لکی گوندی بریار دا گورگی زوردار ب تاوانا دزینا مریشکان و مهر و مالاتی تاوانبار بکن، و ب خاپاندنا پیرمیری بیته دهرئیخستن ژ دهقهری و جارہکا دی ری نہدہنی بیته دهقهری.

پیرمیر و گورگی زوردار
ژ فلوکلوری

نارمانج:

* گورگ ئازہلہکی درندہیہ ہہردہم بزاقا تاوان و ہیرشکرنا ئازہلین لاواز دکہت.

* ئیکدہنگیا خه لکی گوندی بو ژنافبرنا مہترسیان.

* سزادانا گورگی ب شیوہیہکی دادوہرانہ بوو.

* کیفریشک یا ہشیار بوو ل دہمی روودانا کیشی و چارہسہریہکا گونجای بو دیت.

* بریاردان ل دہمی پیٹقی چارہسہریا کیشا دکہت.

* چاکیا کسہکی دقیت بہرامبہری وی چاکی بیت نہ خرابی.

* ئەنجامین خرابیی ریسوابوون و دہرئیخستنه.

راهینان:

- ئهري راستبوو پيره ميړي دلوقاني ب گورگي بر؟
- ژ كيڅرېشكي چ فيربووي؟
- نهڅ چيروكه مه چ فير دكهت؟
- خهلكي گوندي بريار لسهر چ دا كو تاژهلين خو پپاريزن

چالاكي:

۱. ئيشاندنا كه سانين دي ئه نجامي وي چيه؟
۲. ياريكرن ب ته پاپي ل ژوورا نقستي دروسته؟ به حسكرن ژ لايي قوتابيانقه.
۳. سزادان بو راستكرنييه نه بو شكاندنييه؟ (دانوستاندن).
۴. سزا دقيت دادوهرانه بيت نه مهزنتر بيت ژ خهله تيي؟ (كاري گروپان)
۵. به حسكرنا شاشيان و چاره سه كرنا وان ب ريكا گروپان كو ههر گروپهك به حسي شاشيه كي بكهت و چاره سه ر بكهت.

دادوهری ل سزادانی:

سزا: هەر کریاره‌کا هه‌له (خه‌له‌ت) دژی یاسایان بیت یان سه‌رپیچی
وخه‌مساری دکار وئه‌رکاندا کو دژی په‌رژه‌وه‌ندیا تاک وکومه‌لگه‌ه.
ورینمایان بیت به‌رامبه‌ری وی سزایه. ماموستا پرسیاره‌کی ب دادوهری
دابەشبه‌ت لسه‌ر قوتابیان د چ ده‌میدا سزا پی‌تشییه؟

جوړین سزای چه‌وا بن؟

کی بیته سزادان؟

قوتابی چ تاک تاک چ گروپ به‌رسقا دروست ب نمونه بینن.

قوتابیه‌ک / تنی (سزا دقیت به‌رامبه‌ر تاوانی بیت).

قوتابیه‌کی دی / (سزا دقیت دادوهرانه بیت بو راسته‌کرنا کریاری نه

تولقه‌کرن وسقکاتیکرن ب تاکی)

ماموستا / پشکداریا دیتن بوچوونین قوتابیان بکه‌ت ب پرسیاره‌کی

هه‌می باشن، به‌رامبه‌ر سزایی چ باشته‌ه؟

قوتابیه‌ک / ماموستا لیبوورین.

قوتابیه‌ک / تامووژ گاری وپه‌شیمانیا وی که‌سی.

هه‌می پیگقه / تانکو دادوهری ل سزادانی جوړه‌که ژ جوړین

دادوهری.

دهمی من شاشیهک کر دی دانپیدانی ب شاشیا خوه کهم ونادمه
پال کهسهکی دی.

نارمانج:

- ۱- فیږی تهوی چهندی بین ژ شاشیا نه ترسیڼ و به حسې وان بکهین.
- ۲- ئەم هه می شاشیا دکهین لی کهسې ههژی تهوه یی ههولا
راستقه کرنی بکهت.
- ۳- شاشیهک من کر نادمه پال کهسهکی دی، تهقه دادوه ریبه.
- ۴- کیشهیهک بو چارهسه کرنی ده می شاشی دهینه دهستنیشان کرن.

راهینان:

- * تشتهکی دروسته ئەم شاشین خوه بدهنه پال کهسهکی دی؟
- * ده می ئەم دانپیدانا شاشین خوه بدهین ههست ب چ دکهین؟
- * ههستی دایکا ته چه وایه ده می تو دان ب شاشیا خوه بدهی؟

دادوهرى لىدىقچونى:

كرداره كه بۇ دىقچونىا هەر شاشىيه كى وزىانه ك هاتىته كرن دژى پەرژه وه ندىيى وزىان گه هاندبىته كۆمه لگه هى.

مامۇستا / هەر شاشىيه ك وزىانه ك بهرى چاكسازىيى پىتقىيه ب دادوهرىيى و دىقچونى ل هۆكارىن رويدانا شاشيا بكهين؟ پرسىارى ژ قوتابيان بكه.

* قوتابىيه ك / مامۇستا دهستپىكى پىتقىيه ئەم هۆكاران بزاني.

* قوتابىيه ك دى / مامۇستا پىتقىيه قه باره وسنوورى شاشىين وزىانيىن وى بزاني.

* قوتابىيه كى دى / مامۇستا پىتقىيه چاره سه ريه كا گونجاي و دروست و ب دادوهرانه بۇ ببين.

* قوتابىيه كى دى / لايه نن په يوه ندىدار و بهر پرس ديار بكهين.

چەند نمونە يە كەن لسەر گرفته كى زىان گه هاندينه بهرژه ده ندىا گشتى. هه لولدان ژ لايى مامۇستايقه بۇ دىقچونى و چاره سه رى ب پشكدارىا قوتابيان بىته ئەنجامدان.

نمونه:

مامۇستا نه سرين: قوتابىن خۆشتقى نۆكه ئەم دهست ب خواندنا بابەتى خوهيى ئەقرو دى كەين كه پىكهاتيه ژ دادوهرى و دىقچونى. كى دى بو مه پىناسا دادوهرى و دىقچونى بىژىت.

ههكار: كرىارهكه بۆ دهستنيشانكرنا پيٽقيين نۆكه وداهاتي ب مهبهستا باشكرنا بارى ژيانا تاكان وكومهلى ويان ريكرخرا وكومهلهكا ريكرخراوان.

ماموستا: كى دى بۆ مه نمونهكى بۆ ئهقى پيناسى بيژيت؟

راميار: ماموستا ههولدان بۆ چاكسازيى د ههمى بواراندا.

ماموستا: ئافهريين راميار، لى ئهز دى بۆ ههوه پتر روونكه م بۆ نمونه ههولدان بهرپرسين پهروهردى بۆ چاكسازيى د گونجاي ههر وهسا راهينانا كهسانين شارهزا دقى بواريدا ههولهكه ل دادوهريى و دووچوونى دا.

ماموستا نهسرين: قوتابييين خوشتقى نۆكه گرنگترين پيدقيين ههوه دى نقيسم دقيت دووچوون بۆ بيته كرن ب دادوهرانه و ل وانا بهيت دى دانوستانندان لسهركهين.

۱- دووچوون پيدقيين كهسانين زهرههمهند د شهر وپيكدادان وناكوكياندا (پيگنهكرنان).

۲- دووچوون بۆ نههيلانا تاوانانه وبنبركرنا وان.

۳- دووچوون بۆ هاريكاريى وچارهسهيا كهسانين تووشبووى بكارئينانا ماددين هوشبهر.

۴- ديشچوون بۆ هوكار وريگرتن ل بهلاقبوننا نهخوشيان ونهخوشيين قهگر ودابينكرنا دهريمانان ونهخوشخانان وپزيشكان.

۵- ديشچوون بۆ بهرهنگاريا پيسبوونا ژ ينگههئى.

۶- ديشچوون بۆ نههيلانا بهدخوركيى ب ريكا دابينكرنا خوراكى ودابهشكرنا وئى ب دادوهرى.

- ۷- دىچچوون بۇ نەھىلانا رەفتارىن خراب وئەشكەنجەدانا زارۇكان.
۸- دىچچوون بۇ نەھىلانا ھەژارىيى ب رىكا پەيرەوكرنا دادوهرىا.

كۆمەلە
ياسا پارىزان
ب شەقۇ نانقن
بۇ پارستنا ژيان
وسەلامەتيا مە.

راھىنان:

- * ئەركى پولىسى ----- ياسايە.
(سەرودەريا، پشتگوھ، ئىخستنا، تىكدانا)
* ئەم ھەمى ----- پولىسى دكەين چونكى دخزمەتا مە داىە.
(ھارىكارى، دژايەتى، رىگرى)
* جۆرىن پولىسان (ھاتوچوو، رىككارى، ھاوارھاتن -----، -----)

چالاقى:

- ۱- قوتابى جۆرىن پولىسان وىنە بكەن لىپى پىشەيى وى وب گرۇپ
وھەر گرۇپەك وىنەيەكى بكىشىت.
۲- بەحسى ئەركى پولىسى باژىرى خۇبكە و ژلايى مامۇستايقە بىتە
روونكرن.
۳- ئەرى تو ھەزدكەى دئايىندە دا بىيە پولىس؟ دانۇستاندن ژلايى
قوتابيانقە.

کەسێ گونجای بو جھێ گونجایی

جارهکی ژ جارانی پاشایی وهلاتهکی پیتقی ب کابرایهکی دهستپاک بوو بو دامهزراندن وهک سهرپه رشت و وهزیری گهنجینا وهلاتی ژ بهر نهقی چهندی بریار ل ههمی وهلاتی هات به لافکرنه. پشتی به لاقبوونا نهقی خه بهری چهندین کەس هاتنه لایی پاشای بو وهرگرتنا نهقی کاری. پاشای جابا راویژ کاری خوه فریکر ههتا راویژی پی بکەت بو ههلبژارتنا کەسهکی خودان شیانی دناڅقان ههمی کەساندا.

راویژکاری پاشای رینمایین پاشای جیبه جیکرن وگازی ههمی
 داخوازکارین ئەقی پلهیی کر ههتا بهینه لایی وی ب مهرجهکی دا
 داخوازیی ژی بکهن کول بهرامبهری وی سه مایی بکهن!!
 دهمی ئەو کەس هاتین داخواز ژیکر کو دناقبهرا بهرهکی تهنگدا بینه
 ژوورقه، دهمی هاتینه ژوورقه وخواه ل بهرامبهر پاشای دیتن وپاشای
 دخوازی ژیکر کو سه مایی بووی بکهن ههتا وهکی وهزیری گهنجینی وان
 وهبرگریت. هندهک ژ ئامادهبووان رهتکر کو سه مایی بکهن وهندهکیین
 دی ب شه پرزهیی ونه چاری سه ما دکر تنی ئیک ژ وان ب کهیف وخوشحال
 وچالاکی سه مادکر، راویژ کاری گوټ جهنابی پاشای ئەقی زهلامی بو
 ئەقی پلهیی ههلبژیره... پاشای پرسیار ژیکر چهوا ته زانی ئەڤ کابرایه
 ههژییه بو ئەقی پلهیی؟

راویژ کاری بهرسقا وی دا:

جهنابی پاشای دهمی ئەو هاتینه ژوور دناقبهرا ئەوی بهری تهنگدا
 من ریکا وان پرکر بوو ژ زیپر وپارهی ههتا وان تاقیبکه مهقه و بزاهم

کئی پارہ دزینہ و دیار بوو کو ههمیان پارہ دزینہ و بهریکینن خوه تژی کرینه ژ بلی ئەقی زهلامی و ژبهه زرههزرا پاران نه دشیان سهمای بکهن لی کارایی دهستپاک ب شیوهکی جوان و چالاکانه سه مادکر.

ژبهه ئەقی چهندی پاشای بریار دا ئەو کابرا بیته وهزیری گهنجینی وههمی دزیکهه ژ گههشتنه سزایی خوه. وسوپاسیا راویژکاری ژی کر بو قی بیروکا زیرهکانه.

چیرۆکین دادپهروههیی
۲۰۰۸

نارمانج:

ئەق چیرۆکه گرنکیا دهستپاکیی دیاردکته ههروهسا دقیت وهرگرتنا پلهیان ب ههقرکی بیت ولدویف شیانان بیت و ب رهنگهکی دادپهروههرا نه. و ئەق چهنده دیار دکته کو کهسی ژیهاتی وخودان شیان بو جهی ههژی بیته دانان.

چالاکى:

۱. مامۇستا دگەل قوتابيان دانوستاندىنى وراويژيى بىكەت تا كەسەكى گونجاي دابنن بۇ رابەرى پۆلى.
۲. ئەو كەسى خوه ھەلبىژىرىت دقيت ھەمى مەرجان قەبول بىكەت، بۇ (دانوستاندن و رورنكرن).
۳. دەستپاكي بتنى بەس نينه بۇ كارەكى گونجاي بەلكى دقيت زيرەكى وژيھاتى دگەل ھەبىت (دانوستاندن)

راھىنان:

- * ل دەمى ھەلبىژارتنا نوينەرى پۆلى ئەگەر پىنچ قوتابى خوه پالوت، بىكەن كىژكى ژ وان دى ھەلبىژىرى؟
- * دەستپاكي چىبە ب دىتتاتە؟
- * راويژكرن رامانا وى چ دگەھىنىت؟
- * ئەرى دادوھىيە نىژىك وھەقال و مروقيىن خو بۇ پۆست وپلە وجمان ديار بىكەين؟ بۇچى؟
- * نان بۇ نانبيژى وگوشت بۇ گوشتفروشى. چ دگەھىنىت؟

پەيىف ورامان:

- بەرىپرسىارەتى (بەرىپرسى): دادوھىيە
- نەدادوھىيى: شاشىن بەردوام ونەھەژىنە
- راستگۆيى: سەركەفتنە
- كارى نەدروست: نەدادوھىيە

۴- دادوهری ل بریاردانانی :

دهستپیکي ماموستا چند ته وهره کان به حس لی بکته لسهر مفایي بریاردانی بو ههر کاره کی کو نه جامی باش وب مفا تیدا بیت.
وهک/ بریاردان لسهر ریځخستنا پولي
بریاردان لسهر دابه شکرنا کاران
بریاردان لسهر هه لېژارتنا سه روکی تپیا ته پایي
بریاردان لسهر دانانا رابه ری یان چاقدیری پولي
ته چا ب کریار ههر گروپه کی قوتابیان هه ولا بریارا دادوهری بدهن ل
ههر ته وهری کی.

نمونه :

گروپی ئیکي: ب وهرگرتنا بیر بو چونین ههر ئیکي ژوان، چهوا دی
پولا خوه ریځخیخن کو هه ژي و گونجای بیت.
گروپی دووی: هه ولبدن بو پیکئینانا لیژنه وکه سین هه ژي بو
دابه شکرنا کاران بو پاقرکرنا پولي، نمونه بو چونا سهیرانان وریځخستنا
هه لکه فتان د ده می خوه دا
گروپا سیی: هه ولبدن ب ریکا دهنگدانی و هه لېژارتنی که سه کی
خودان هه ژي دابنن بو سه روکی تپیه کی، که سی خودان شیان بژاره دابنن
بو رابه ری پولي.
ل دهستپیکي ماموستا به حسي پینگاقین چاره سه ریا بکته،
پیدقیان جیه جیبکته ب دابه شکرنا گروپان وپیدقیان:-
۱- دهستپیکي شکرنا گرفتان (کیشان)
۲- هوکارین گرفتان

۳. چاره‌سهریا گرفتئی (ب دیتنا ریکه‌کا دروست و داده‌رانه)

۴. لایئی په‌یوه‌ندی‌دار.

۵. گه‌هشتن بو بریاری.

ل پەرتوو‌ک‌خانا ونه‌خوش‌خانا و جهین گشتی ئیماناهیئ پپاریزن
دادپه‌روه‌ری نینه مافی که‌سانین دی پیشیل‌بکه‌ین.

ئارمانج ژ وینه‌ی:

هه‌لوبستی خو به‌رامبه‌ری ئەقی وینه‌ی روونبکه، ئارمانجان دگه‌ل
قوتابیان (هه‌ق پولاته دانوستاندنی بکه‌ن لسه‌ر ئەقی وینه‌ی، ل ده‌می
خویندنی ل پەرتوو‌ک‌خانی).

چالاکى:

- ۱- به حسی پەرتووکخانئ بکه ل قوتابجانا خۆ. مامۆستا ژى روونبکهت
- ۲- مفایئ گەریانی لدویف ژیدەرا زانیاریئ ته زیدهدکهت (دانوستاندن)
- ۳- پەرتووک باشتەین هه قاله. (دانوستاندن)
- ۴- تیکدان ودراندنا پەرتووکئ پەرتووکخانئ کارهکی نه دادوهرییه.
- ۵- پارستنا جهین گشتی ئەرکی مه هه میانه.

راهینان:

- ۱- شقان دەمئ چوویه هۆلا پەرتووکخانا گشتی ب دەنگهکی بلند دخواند، ئەری ئەقە دادپەرورەرییه؟ بۆچی شلۆقه بکه؟
- ۲- ل دەمئ خویندنی زهنگا مۆبایلا ئیکی لیئا، ئەری ئەقە دروسته؟ بۆچی؟
- ۳- ئیماناهیا ئەقان جهان دی پاریزم وهک؟.....؟.....

لیبوری

شلیری د پنجه را ژورا خوځه بهری خوہ دا نازادی برای خوہ، دگهل
نه وان قوتابیان دناخت نهوین دوهی ل قوتابخانی نهوزادی برای وان
یی بچووک قوتابین شلیری د دلی خوہ دا دگوت: خوزی جاره کا دی
ناژاوی روونه دابا ونازاد ب ژیری (ناقلی) دگهل وان ناخفتبا.

دهمی نازاد بلهز څه گریاځه شلیری پرسیار ژیکر: ها ته چ کر؟ تویی
ب سه لامه تی؟

نازادی بهرسقاوی دا وگوت: نهز دگهل نه وان قوتابیان ناخفتم نهوین
دوهی نهوزاد قوتابین. من که یفخوشی دگهل کر ب مهرجه کی جاره کا
دی بینه برا ودوست وهه قالین نهوزادی.

شلیری زور ب قی ناقلی و دادپهروه ریا نازادی برای خوہ یی مهزن
مهنده هوش بوو. سوپاس بو خودی کو نه څه ناقله دایه برای من نازادی
خوشتقی کو لیبوری ل ده څو وی جهی تیکدانی وناکو کیان کرتیه، نه څه
ژی دادپهروه ریه ل بریاردانی.

نارمانج:

۱. ل گهل چيرۆكيدا فيري ئهوي بيبين كو دقيت ئهمل شاشين كه سانين دي ببورين وكه يفخوشبين.
۲. دگهل ئهوان كه سين شاشي كرين دقيت ب هيمني و ژيرانه (ئاقلانه) دگهل باخقين.
۳. شهركن دگهل هه قالين مه ژ ئه نجامي تيك نه گه هشتيننه.
۴. خوشتقي وليبورين به شه كه ژ دروستبوننا دادوه ري.
۵. ئه ژ كاري تازادي دادوه رييه و ديفچوونه بو گه هشتنا راستيان.

راهينان:

- * هه لويستي تازادي تو چه وا دبيني؟
- * ده مي تيك تاوانه كي يان شاشيه كي به رامبه ري مه ئه نجامبدهت چ بكه ين باشه؟
- * ده مي دوو هه قالين مه ناكوكي دناقبه را واندا پهيدا دبیت هه لويستي مه دي چ بيت به رامبه ري ئه قي چهندي؟

